

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สาระสำคัญเรื่องหนึ่งของการปฏิรูปการศึกษา คือ การปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ จากการจัดการศึกษาแบบรับความรู้โดยครูเป็นผู้ส่งสอนและถ่ายทอด มาสู่การเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียนเต็มตามศักยภาพอย่างแท้จริง โดยปรับให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ เป็นผู้สร้างองค์ความรู้จากประสบการณ์จริงที่ได้ปฏิบัติด้วยตนเอง ขยายความรู้สู่สภาพชีวิตจริงเพื่อความสอดคล้องตามบริบทและความแตกต่างของเด็กแต่ละบุคคล (ภรณ์ คุรุวิริยะ และ วรนาท รักสกุลไทย, 2542)

การปฏิรูปวิชาชีพครูจึงนับเป็นภารกิจสำคัญในการดำเนินการปฏิรูปการศึกษา ดังปรากฏในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ได้ให้ความสำคัญมากต่อการพัฒนาวิชาชีพครูให้เป็นวิชาชีพชั้นสูง กล่าวคือ ให้กระทรวงศึกษาธิการส่งเสริมให้มีระบบ กระบวนการผลิต การพัฒนาครูให้มีคุณภาพและมาตรฐาน ทั้งนี้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติกำลังเร่งศึกษาและพัฒนานโยบายเรื่องใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครูเพื่อเตรียมการปฏิบัติ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542)

ปัจจุบันการจัดการศึกษาระดับอนุบาลยังเน้นวิชาการ เร่งเด็กให้เรียนเขียนอ่านโดยไม่คำนึงถึงธรรมชาติของพัฒนาการการเรียนรู้ของเด็ก ท่ามกลางความขัดแย้งระหว่างหลักการที่เหมาะสมกับความคาดหวังของผู้ปกครองที่ต้องการเห็นเด็กวัยนี้ได้พัฒนาด้านการอ่านเขียน พบแนวทางใหม่ที่สามารถตอบสนองได้ทั้งสองฝ่ายคือ การสอนภาษาแบบธรรมชาติ ซึ่งยึดธรรมชาติในการเรียนเขียนอ่านของเด็กปฐมวัยเป็นหลัก (บุษบง ดันติวงศ์, 2536) ทำให้เกิดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นผู้สรรค์สร้างความรู้จากการปฏิบัติจริงด้วยตนเอง ผูกการคิดและถ่ายทอดเป็นภาษาอย่างมีความหมาย เน้นให้เกิดเจตคติที่ดีต่อการเรียน เป็นนวัตกรรมที่สอดคล้องกับแนวคิดของการปฏิรูปการศึกษา

การสอนภาษาแบบธรรมชาติเผยแพร่เข้าประเทศไทยในปี พ.ศ.2535 โดยปรากฏบทความในวารสารและตำราภาษาไทย ต่อมาเมื่อผู้จัดการอบรมและการประชุมเชิงปฏิบัติการเป็นระยะๆ ทั้งโดย

การเชิญผู้เชี่ยวชาญจากต่างประเทศและการรวมกลุ่มของนักการศึกษาปฐมวัยของไทยที่สนใจเป็นวิทยากรให้ความรู้ ในช่วงเวลาเดียวกันนี้มีโรงเรียนอนุบาลจำนวนหนึ่งเริ่มนำไปใช้และเป็นแหล่งศึกษาดูงานสำหรับผู้สนใจ ส่งผลให้ในปัจจุบันการสอนภาษาแบบธรรมชาติแพร่หลายไปอย่างรวดเร็ว และเกิดการรวมกลุ่มของผู้ที่สนใจศึกษาและนำแนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติไปใช้

แม้ว่านวัตกรรมการสอนภาษาแบบธรรมชาติ ได้เริ่มแพร่หลายอย่างรวดเร็วและมีการจัดฝึกอบรมครูเป็นระยะๆ แต่การนำไปใช้ยังเป็นเรื่องที่ยากลำบากเพราะเป็นนวัตกรรมที่มีความแตกต่างจากนวัตกรรมอื่นในหลายๆ ด้าน คือ ไม่ใช่วิธีการหรือชุดของอุปกรณ์ที่มีวิธีการใช้เป็นลำดับ แต่เป็นระบบความเชื่อซึ่งเป็นกรอบที่ทำให้เกิดแนวทางในการปฏิบัติ มีขอบข่ายที่กว้างทั้งในแง่ของหลักสูตรการสอนและการประเมินผล อีกทั้งยังมีความซับซ้อนเนื่องจากเป็นการรวมนวัตกรรมหลายๆ อย่างเข้าด้วยกัน และไม่ใช่โปรแกรมสำเร็จรูปตายตัว ซึ่งการสอนจะประสบความสำเร็จหรือไม่ จึงขึ้นอยู่กับครูที่เป็นผู้ตัดสินใจในการนำไปใช้ ว่าอะไรเป็นสิ่งที่เหมาะสมที่สุดในบริบทนั้นๆ (Moss and Nodden, 1994) ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงการสอนแบบเดิมมาสู่การสอนภาษาแบบธรรมชาติ การพัฒนาครูจึงเข้ามามีบทบาทเนื่องจากครูเป็นกลไกที่สำคัญที่จะทำให้การสอนมีประสิทธิภาพ

ตลอดระยะเวลาหลายปีของการเผยแพร่การสอนภาษาแบบธรรมชาติในประเทศไทยที่ผ่านมา ดำเนินไปด้วยความยากลำบากแม้ว่าจะมีการจัดอบรมหลายครั้ง แต่ลักษณะของการอบรมตามที่เคยปฏิบัติมาแสดงให้เห็นถึงข้อจำกัดในการพัฒนาครูคือ ขาดการฝึกปฏิบัตินำไปใช้จริง ระยะเวลาของการฝึกอบรมเป็นช่วงสั้นๆ และสิ่งสำคัญอย่างยิ่งคือวิธีการเรียนรู้ กล่าวคือ การจัดอบรมส่วนใหญ่เชิญวิทยากรที่เชี่ยวชาญจากต่างประเทศ วิธีการที่ใช้เป็นแบบให้ผู้เรียนเป็นผู้สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ซึ่งจะทำให้ครูมีกรอบเป็นเครื่องมือที่สามารถนำไปใช้ตัดสินใจต่อไปได้ แต่ครูที่เข้ารับการอบรมส่วนใหญ่สามารถคิดวิเคราะห์เชื่อมโยงภาคปฏิบัติกับภาคทฤษฎีค่อนข้างน้อย รวมทั้งความแตกต่างในด้านการสื่อสาร พื้นฐานความรู้ภาคทฤษฎี วุฒิการศึกษา และเจตคติของครูไทยและครูต่างประเทศ นอกจากนี้การอบรมบางส่วนจัดขึ้นโดยการรวมกลุ่มของนักการศึกษาปฐมวัยของไทยที่สนใจเป็นวิทยากรวิธีการที่ใช้เป็นแบบให้ผู้เรียนเป็นผู้รับความรู้ภาคทฤษฎี ดังนั้นจึงเป็นเรื่องยากที่ผู้เข้ารับการอบรมจะเกิดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง ไม่เกิดความสับสนในการประยุกต์ใช้นวัตกรรมเชิงปรัชญา และวิธีการที่ครูเรียนรู้ก็ยังคงแตกต่างกับวิธีการที่ครูจะนำไปพัฒนาเด็กตามแนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติ

การเผยแพร่แนวคิดกรรมวิธีการสอนภาษาแบบธรรมชาติที่เป็นไปโดยไม่เหมาะสม ก่อให้เกิดความสับสนและเป็นเหตุของปัญหาต่างๆ มากยิ่งขึ้น ดังตัวอย่างคำถามและข้อสรุปความเข้าใจของครูซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนที่พบอยู่เสมอ (Newman and Church, 1990) และจากการประชุมเชิงปฏิบัติการที่จัดขึ้นโดยมูลนิธิชมรมไทย-อิสราเอล 27 ม.ค. – 14 ก.พ. 2540 ดังนี้

- “การสอนภาษาแบบธรรมชาติไม่ต้องสอนอ่านออกเสียงสะกดคำและไวยากรณ์”
- “การสอนภาษาแบบธรรมชาติหมายถึงหลักสูตรที่ใช้วรรณกรรมเป็นพื้นฐาน”
- “การสอนภาษาแบบธรรมชาติเป็นการสอนศาสตร์ของภาษาไม่ใช่การประยุกต์ใช้ในขอบเขตของวิชาอื่น”
- “ในห้องเรียนตามแนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติครูไม่ต้องสอน ไม่มีกาประเมิน”
- “การสอนภาษาแบบธรรมชาติเป็นการนำไปใช้สอนเด็กเล็กได้เท่านั้น”
- “การให้คำแนะนำและได้รับการอบรมเพียงเล็กน้อยสามารถทำให้ครูกลายเป็นครูที่สอนตามแนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติได้”
- “มีวิธีทางที่ถูกต้องวิธีเดียวในการสอนภาษาแบบธรรมชาติ”
- “ครูต้องการให้วิทยากรทำแผนการสอนให้”
- “การเน้นว่าไม่ควรแก้คำที่เด็กเขียนผิดซ้ำๆ กัน จะมีวิธีแก้ไขความผิดพลาดของคำอย่างไร จึงจะทำให้เด็กนำไปใช้เขียนได้อย่างถูกต้องและไม่ผิดอีก”
- “เด็กดูภาพจึงจะอ่านได้ ดังนั้นการสอนแบบดูภาพกับบัตรคำจะดีหรือไม่”
- “ครูให้เด็กคุ้นเคยกับตัวหนังสือโดยติดชื่อสิ่งของไว้ที่สิ่งของทุกอย่างในห้องเรียนและถือว่าได้สอนตามแนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติแล้ว”

ด้วยเหตุนี้ สิ่งที่จะแก้ไขและป้องกันการเผยแพร่แนวคิดกรรมวิธีการสอนภาษาแบบธรรมชาติไปในทางที่คลาดเคลื่อนและก่อให้เกิดความสับสนในวงการการศึกษาปฐมวัยคือ การศึกษาหาแนวทางการพัฒนาครูที่เหมาะสม จากการพิจารณาข้อเสนอแนะของนักการศึกษาหลาย ๆ ท่าน สามารถประมวลสรุปสิ่งที่ควรคำนึงถึงในการพัฒนาครู ดังนี้

1. **วิธีการเรียนรู้** เนื่องจากการสอนภาษาแบบธรรมชาติเป็นแนวคิดกรรมเชิงปรัชญากลุ่ม Constructivism ซึ่งเน้นให้ผู้เรียนสร้างสรรค์สร้างความรู้ด้วยตนเอง ดังนั้นการอบรมครูจะมีประสิทธิภาพครูจึงควรได้รับการพัฒนาในวิถีทางเดียวกับที่เด็กเรียนรู้แต่เหมาะสมกับระดับความสามารถของผู้ใหญ่ ดังที่ จริยาภรณ์ สกุลพราหมณ์ (2539) กล่าวว่า วิธีการที่ครูให้เด็กเรียนรู้ตามแนวการสอนภาษาแบบ

ธรรมชาติทำอย่างไร ครูก็ต้องเรียนรู้ด้วยวิธีนั้น ซึ่งCarter and Curtis (1994) ได้กล่าวถึงการสร้างองค์ความรู้ตามแนวคิด Constructivism มีผลต่อความคิดความรู้ลึกของครูว่าการสอนเป็นกระบวนการ และเป็นการไตร่ตรองสะท้อนความคิดที่จะช่วยสร้างองค์ความรู้ มากกว่าเป็นการปฏิบัติตามกัน เช่นเดียวกับนาเนตร ธรรมบวร (2542) กล่าวถึงวิธีการไตร่ตรองสะท้อนความคิดว่า เป็นสิ่งจำเป็นในการสอนเพราะช่วยให้ครูตระหนักถึงสิ่งที่ปฏิบัติ เข้าใจตนเอง และมีทิศทางในอนาคต นอกจากนี้ Joyce and Shower (1980 cited in Button, 1992) กล่าวว่าการสอนภาษาแบบธรรมชาติเป็นนวัตกรรมการสอนแบบใหม่ที่ต้องการทักษะที่แตกต่าง ครูต้องรู้จักทฤษฎีพื้นฐานสำหรับการนำไปปฏิบัติและต้องมีเวลาคิดทบทวน ไตร่ตรอง ในสิ่งที่ตนเองทำในห้องเรียน เช่นเดียวกับButton (1992) เสนอแนะว่าครูต้องการหลักสูตรการฝึกอบรมที่เชื่อมโยงทฤษฎีและการปฏิบัติ การสนับสนุนในเรื่องทฤษฎีและให้ครูลองปฏิบัติจากนั้นนำมาสะท้อนความคิดแลกเปลี่ยนสื่อสาร จะก่อให้เกิดแนวคิดและความเข้าใจ

2. เนื้อหา จากการสำรวจพบว่าผู้บริหารและครูส่วนใหญ่มุ่งเน้นที่กิจกรรมตามแนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติ มากกว่าการฝึกคิดวิเคราะห์เพื่อเชื่อมโยงหลักการ ส่งผลให้การนำไปใช้สอดคล้องกับหลักการค่อนข้างน้อย (นฤมล เนียมหอม, 2540) ดังนั้น เนื้อหาต้องเน้นให้ครูทำความเข้าใจปรัชญาและความเชื่อรวมทั้งทฤษฎีที่เป็นพื้นฐานของการสอนภาษาแบบธรรมชาติ เนื่องจากการสอนภาษาแบบธรรมชาติเป็นนวัตกรรมเชิงปรัชญาจึงต้องให้ปรัชญาเป็นฐานในการวิเคราะห์เชื่อมโยงและการรับนวัตกรรมต่างๆ รวมทั้งการสอนภาษาแบบธรรมชาติครูจำเป็นต้องมีพื้นฐานในเรื่องการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นให้เด็กเป็นศูนย์กลาง ดังเช่น จริยาภรณ์ สกุดพราหมณ์ (2539) และนฤมล เนียมหอม (2540) กล่าวว่าครูที่มีพื้นฐานในการจัดการเรียนการสอนแบบเด็กเป็นศูนย์กลางเป็นปัจจัยสำคัญในการรับนวัตกรรมการสอนภาษาแบบธรรมชาติ ซึ่งสอดคล้องกับ Katz (cited in Bellm, Whitebook and Hnatiuk, 1997) กล่าวว่าครูที่สามารถปรับการสอนให้สนองความต้องการรายบุคคลของเด็กได้แล้ว ครูจึงจะเริ่มมองหาวัตกรรมการปรับปรุงการสอนของตน ซึ่งครูจะศึกษาวัตกรรมการต่างๆที่เป็นทางเลือกและเริ่มแสวงหาคำตอบที่ลึกซึ้งเกี่ยวกับจุดยืนในความเป็นครูของตน

3. ระยะเวลาและการเชื่อมโยงการปฏิบัติของครู Button (1992) เสนอแนะว่าครูต้องการระยะเวลาในการฝึกอบรมเพื่อการเปลี่ยนแปลงทฤษฎีและการปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพ การขยายระยะเวลาในการปฏิบัติเป็นสิ่งที่จำเป็นที่สุดที่จะทำให้ครูเข้าใจและสามารถนำไปปฏิบัติ ซึ่งเป็นโอกาสให้ครูได้สำรวจ ทดลอง ทบทวน เช่นเดียวกับ Newman and Church (1990) และ Gusky

(1986 cited in Button, 1992) กล่าวว่าครูจะต้องมีโอกาสดึกษาทฤษฎีและทดลองนำไปใช้สอนในห้องเรียน ครูจะเห็นการเชื่อมโยงระหว่างความเชื่อและการปฏิบัติ มีโอกาสตรวจสอบสมมติฐานที่อยู่บนพื้นฐานการสังเกต ซึ่งจำเป็นต่อการเปลี่ยนแปลงความเชื่อและการสอน ดังนั้น การพัฒนาครูควรเป็นกระบวนการที่ดำเนินไปพร้อมกับการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียน ให้โอกาสครูสำรวจ ทดลองสังเกตเก็บรวบรวมหลักฐานและนำมาคิดทบทวน เชื่อมโยงระหว่างหลักการและการปฏิบัติ ซึ่งสะท้อนให้เห็นความสำคัญของการใช้กิจกรรมเป็นฐาน ของการวิเคราะห์เชื่อมโยงหลักการอย่างเป็นทางการสำหรับครูซึ่งเป็นประสบการณ์จากการปฏิบัติจริง

4. กลุ่มชุมชนแห่งการเรียนรู้ กลุ่มชุมชนแห่งการเรียนรู้จะทำให้เกิดกลุ่มนักคิดเชิงวิพากษ์ ครูจะมีความรู้สึกมั่นใจที่จะแลกเปลี่ยนประสบการณ์และความหมายกับกลุ่ม เกี่ยวกับความพยายามและความไม่แน่นอนในการสอน และเป็นสิ่งที่ช่วยกระตุ้นให้ครูนำความรู้ในการสอนของตน และทฤษฎีต่างๆ ตามความเชื่อไปปรับปรุงการสอนอย่างต่อเนื่อง (นาเนตร ธรรมบวร, 2542) เช่นเดียวกับ Button (1992) กล่าวว่า การมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนครูจะช่วยในการเปลี่ยนแปลงการสอน บรรยากาศการเรียนรู้แบบส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ของเพื่อนครูเป็นสิ่งสำคัญที่จะให้ครูแลกเปลี่ยนแนวคิดและเรียนรู้ปัญหาการสอนที่หลากหลายในการนำไปใช้ สอดคล้องกับลักษณะที่เกิดการรวมกลุ่มของผู้ที่สนใจศึกษา เป็นแกนนำและเครือข่ายในกลุ่มชุมชนแห่งการเรียนรู้ การเผยแพร่นวัตกรรมการสอนภาษาแบบธรรมชาติในประเทศไทย การสนับสนุนกลุ่มนักคิดเชิงวิพากษ์หรือกลุ่มชุมชนแห่งการเรียนรู้ จะเป็นกลุ่มที่คอยให้กำลังใจ ให้การยอมรับ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ร่วมกัน ซึ่งจะก่อให้เกิดความเข้มแข็งของการพัฒนาแบบยั่งยืนในวงการการศึกษาต่อไป

ด้วยปัญหาในการเผยแพร่นวัตกรรมการสอนภาษาแบบธรรมชาติในระดับอนุบาลที่ก่อให้เกิดความสับสน มากกว่าจะช่วยลดปัญหาความไม่เหมาะสมของการส่งเสริมพัฒนาการทางภาษาสำหรับเด็กวัยอนุบาล ประกอบกับความเป็นไปได้ในเชิงวิชาการที่จะนำการศึกษาและการวิจัยมาเป็นพื้นฐานในการพัฒนาครูเกี่ยวกับการสอนภาษาแบบธรรมชาติ ผู้วิจัยจึงสนใจพัฒนาโปรแกรมเพื่อส่งเสริมการสอนภาษาแบบธรรมชาติสำหรับครูอนุบาลซึ่งเน้นการคิดวิเคราะห์และการไตร่ตรองหลักฐานงานต่างๆ เพื่อสะท้อนการเรียนรู้ รวมทั้งการพิจารณาปัจจัยต่างๆ เพื่อให้กระบวนการในการพัฒนาครูเป็นไปอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ เป็นแนวทางในการเผยแพร่นวัตกรรมการสอนภาษาแบบธรรมชาติสำหรับครูอนุบาลในวงการการศึกษาปฐมวัยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมการสอนภาษาแบบธรรมชาติสำหรับครูอนุบาลโดยใช้วิธีการไตร่ตรองสตาร์นิทัศน์ โดยมุ่งส่งเสริมพฤติกรรมการสอนที่สะท้อนหลักการสอนภาษาแบบธรรมชาติ 8 ด้าน ประกอบด้วย (1) การจัดสิ่งแวดล้อมทางภาษา (2) การเป็นแบบอย่าง (3) การส่งเสริมให้เด็กผูกพันกับกิจกรรมภาษา (4) การตั้งความคาดหวัง (5) การให้โอกาสเด็กรับผิดชอบตนเอง (6) การยอมรับผลงานของเด็กที่ไม่สมบูรณ์เท่าผลงานของผู้ใหญ่ (7) การให้เด็กได้ใช้ภาษาอย่างมีความมุ่งหมายจริง (8) การตอบสนองของเด็ก

คำถามการวิจัย

1. ตลอดระยะเวลาของการเข้าร่วมโปรแกรมฯ พฤติกรรมการสอนที่สะท้อนหลักการสอนภาษาแบบธรรมชาติของครูจะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร และผ่านเกณฑ์ประสิทธิภาพของโปรแกรมฯ หรือไม่
2. ตลอดระยะเวลาของการทดลองใช้โปรแกรมฯ กระบวนการใช้โปรแกรมฯ จะดำเนินการอย่างไร และความพึงพอใจของครูและผู้บริหารเกี่ยวกับการดำเนินการใช้โปรแกรมฯ จะผ่านเกณฑ์ประสิทธิภาพของโปรแกรมฯ หรือไม่
3. โปรแกรมส่งเสริมการสอนภาษาแบบธรรมชาติสำหรับครูอนุบาลโดยใช้วิธีการไตร่ตรองสตาร์นิทัศน์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นต้องมีส่วนประกอบและสาระสำคัญอย่างไร จึงจะทำให้ครูพัฒนาการสอนภาษาแบบธรรมชาติ

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยนี้เป็นการพัฒนาโปรแกรมเพื่อมุ่งส่งเสริมการสอนภาษาแบบธรรมชาติสำหรับครูอนุบาล ในด้านพฤติกรรมการสอนที่สะท้อนหลักการสอนภาษาแบบธรรมชาติของครูอนุบาล 8 ด้าน ประกอบด้วย (1) การจัดสิ่งแวดล้อมทางภาษา (2) การเป็นแบบอย่าง (3) การส่งเสริมให้เด็กผูกพันกับกิจกรรมภาษา (4) การตั้งความคาดหวัง (5) การให้โอกาสเด็กรับผิดชอบตนเอง (6) การยอมรับผลงาน

ของเด็กที่ไม่สมบูรณ์เท่าผลงานของผู้ใหญ่ (7) การให้เด็กได้ใช้ภาษาอย่างมีความมุ่งหมายจริง (8) การตอบสนองเด็ก

2. กรณีศึกษาในการวิจัยนี้ คือ กลุ่มชุมชนแห่งการเรียนรู้ฐานวัฒนธรรมการสอนภาษาแบบธรรมชาติของโรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนสุโขทัย สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร และโรงเรียนสุรวิทยาสังเกตสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ผู้เข้าร่วมในโปรแกรมฯ คือ ครูอนุบาลทุกระดับชั้นของโรงเรียนกรณีศึกษาดังกล่าว รวม 17 คน

3. ระยะเวลาในการดำเนินการทดลองใช้โปรแกรมฯ รวม 24 สัปดาห์ ซึ่งแบ่งการดำเนินการปฏิบัติงานเป็น 4 ระยะ คือ ระยะเตรียมการปฏิบัติงาน 4 สัปดาห์ ระยะเริ่มการปฏิบัติงาน 4 สัปดาห์ ระยะพัฒนางาน 12 สัปดาห์ และระยะสรุปการปฏิบัติงาน 4 สัปดาห์

ข้อตกลงเบื้องต้น

โปรแกรมฯ นี้ไม่ใช่แทนการเข้ารับการอบรมการสอนภาษาแบบธรรมชาติจากผู้เชี่ยวชาญภายนอก แต่เป็นส่วนของงานนิเทศภายในโรงเรียน การนิเทศการสอนจึงเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินโปรแกรมฯ และเป็นเรื่องที่สำคัญในการพัฒนาการสอนของครู โดยมีเครื่องมือให้ครูและผู้นิเทศที่มีประเด็นในการพัฒนาร่วมกัน ดังนั้น จึงไม่ถือว่าสิ่งที่ครูได้รับจากการนิเทศทำให้เกิดความลำเอียงในการสรุปข้อค้นพบ

ข้อจำกัดของการวิจัย

การใช้วิธีการไตร่ตรองสารนิเทศในการพัฒนาครู ทำให้ครูมีหลักฐานและข้อมูลเกี่ยวกับการสอนจำนวนมาก ซึ่งสามารถสะท้อนการพัฒนาการสอนภาษาแบบธรรมชาติและประเมินตามสภาพจริง (Authentic) โดยมีกรอบเพื่อเป็นแนวทางให้ครูในการจัดแฟ้มและข้อมูลให้เป็นระบบเดียวกัน แต่ลักษณะธรรมชาติของข้อมูล วัตถุประสงค์ของการพัฒนาเป็นรายบุคคล จึงทำให้การจัดแฟ้มข้อมูลของครูต่างกัน ไม่สามารถนำมาเขียนรายงานผลบนฐานของการจัดแฟ้มข้อมูลระบบเดียวกันได้

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

โปรแกรมส่งเสริมการสอนภาษาแบบธรรมชาติสำหรับครูอนุบาลโดยใช้วิธีการไตร่ตรองสารนิทัศน์ หมายถึง โปรแกรมการพัฒนาครูโดยการจัดระบบการดำเนินการในการนำแนวคิดและส่วนประกอบของโปรแกรมฯ ไปพัฒนาการสอนภาษาแบบธรรมชาติของครูอนุบาล โดยใช้วิธีการหลักคือ การไตร่ตรองสารนิทัศน์ ลักษณะของโปรแกรมเน้นให้ครูเป็นผู้สรรค์สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง และเป็นการทำงานร่วมกันในกลุ่มชุมชนแห่งการเรียนรู้ในวัดกรรมการสอนภาษาแบบธรรมชาติโรงเรียนสุโขทัยและโรงเรียนสุฤทัย ซึ่งผู้ใช้โปรแกรมฯประกอบด้วย ผู้ดำเนินการใช้โปรแกรมฯ ผู้นิเทศก์ และครูอนุบาล เนื้อหาในโปรแกรมฯ ประกอบด้วย การสอนภาษาแบบธรรมชาติและวิธีการไตร่ตรองสารนิทัศน์ กิจกรรมหลักของโปรแกรมฯ ประกอบด้วย การเก็บรวบรวมสารนิทัศน์ การไตร่ตรองสะท้อนความคิด การนำเสนอและรายงานความก้าวหน้า และการประชุมกลุ่มชุมชนแห่งการเรียนรู้ แบ่งการปฏิบัติงานออกเป็น 4 ระยะ ได้แก่ ระยะเตรียมการปฏิบัติงาน 4 สัปดาห์ ระยะเริ่มการปฏิบัติงาน 4 สัปดาห์ ระยะพัฒนางาน 12 สัปดาห์ ระยะสรุปการปฏิบัติงาน 4 สัปดาห์ รวมระยะเวลาในการดำเนินการใช้โปรแกรมฯ ทั้งสิ้น 24 สัปดาห์

การพัฒนาโปรแกรม หมายถึง การสร้างแผนการดำเนินการพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมการสอนภาษาแบบธรรมชาติสำหรับครูอนุบาลโดยใช้วิธีการไตร่ตรองสารนิทัศน์ จากการศึกษาวิเคราะห์ทฤษฎีการพัฒนาครู การศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสภาพปัญหาและความต้องการการสอนภาษาแบบธรรมชาติ ร่างเป็นโปรแกรมซึ่งแบ่งเป็น 4 ขั้นตอนดังนี้ 1. เตรียมการ 2. สร้างโปรแกรมฯ 3. ทดลองใช้โปรแกรมฯ 4. ปรับปรุงโปรแกรมฯ

การไตร่ตรองสารนิทัศน์ (reflective documentation) หมายถึง วิธีการหลักของโปรแกรมฯ ซึ่งเป็นการเก็บรวบรวมหลักฐานเกี่ยวกับการสอนทั้งหมดไม่ว่าจะเป็นผลงาน กระบวนการสอนในระยะเวลาต่างๆ เป็นเครื่องมือให้ครูนำมาไตร่ตรองและวิเคราะห์เพื่อสะท้อนการเรียนรู้เกี่ยวกับการสอนหรือเสนอให้เห็นถึงเหตุผลเบื้องหลังของการเปลี่ยนแปลงของครู แสดงให้เห็นร่องรอยหลักฐานของการพัฒนาการสอนของตนเอง ซึ่งต้องอาศัยทักษะการคิดวิเคราะห์เชื่อมโยงระหว่างหลักการและการปฏิบัติ กรอบในการวิเคราะห์ประสบการณ์การสอน ได้แก่ หลักการสอนภาษาแบบธรรมชาติ 8 ด้านและแนวทางเฉพาะของเทคนิคการไตร่ตรองสารนิทัศน์ และมีการนำเสนอความก้าวหน้าในการเรียนรู้

เป็นการรายงานและแลกเปลี่ยนข้อมูลความก้าวหน้าของการดำเนินงานเป็นระยะๆ และการนำเสนอรวมสรุป เกี่ยวกับผลการปฏิบัติ ปัญหา แนวทางและแผนงาน โดยการจัดระบบหลักฐานต่างๆ จัดทำเป็นพอร์ทัลไฟล์ไอ และ/หรือ บอร์ดสารนิทัศน์ประกอบการนำเสนอรายบุคคลและของกลุ่ม

การสอนภาษาแบบธรรมชาติ หมายถึง การสอนภาษาของครูอนุบาลที่ใช้โปรแกรมส่งเสริมการสอนภาษาแบบธรรมชาติสำหรับครูอนุบาลโดยใช้วิธีการไตร่ตรองสารนิทัศน์ ซึ่งประเมินในด้านพฤติกรรมการสอนที่สะท้อนหลักการสอนภาษาแบบธรรมชาติ 8 ด้าน ประกอบด้วย (1) การจัดสิ่งแวดล้อมทางภาษา (2) การเป็นแบบอย่าง (3) การส่งเสริมให้เด็กผูกพันกับกิจกรรมภาษา (4) การตั้งความคาดหวัง (5) การให้โอกาสเด็กรับผิดชอบตนเอง (6) การยอมรับผลงานของเด็กที่ไม่สมบูรณ์เท่าผลงานของผู้ใหญ่ (7) การให้เด็กได้ใช้ภาษาอย่างมีความมุ่งหมายจริง (8) การตอบสนองของเด็ก ซึ่งประเมินโดยแบบประเมินพฤติกรรมการสอนที่สะท้อนหลักการสอนภาษาแบบธรรมชาติของครูอนุบาลอาศัยข้อมูลจากการสังเกต สัมภาษณ์ และการรวบรวมหลักฐานงานในพอร์ทัลไฟล์ไอของครู

เทคนิคการไตร่ตรองสารนิทัศน์ หมายถึง วิธีการหรือกิจกรรมตามแนวคิดของการไตร่ตรองสารนิทัศน์ที่โปรแกรมฯ นำไปใช้ในการพัฒนาครูตลอดระยะเวลาการปฏิบัติงาน ได้แก่ การประเมินตนเองและการไตร่ตรองสะท้อนความคิดจากการประเมินตนเอง การจัดทำพอร์ทัลไฟล์ไอการพัฒนาการสอน การจัดทำบอร์ดสารนิทัศน์ การวิเคราะห์รูปถ่าย การวิเคราะห์แผนผังการจัดห้องเรียน การวิเคราะห์ผลงานเด็ก การทำบันทึกของครู การสำรวจการจัดสภาพแวดล้อมและสื่อของครูอนุบาล การทำบันทึกการประชุมกลุ่มชุมชนแห่งการเรียนรู้การสอนภาษาแบบธรรมชาติ การไตร่ตรองสะท้อนความคิดจากการอ่านเอกสาร บทความ งานวิจัยที่ครูสนใจ

พอร์ทัลไฟล์ไอของครู หมายถึง สื่อสำหรับการประเมินและการสอนในกระบวนการไตร่ตรองสารนิทัศน์ เป็นการเก็บรวบรวมหลักฐานที่แสดงถึงการเรียนรู้หรือความก้าวหน้าของครูในระยะต่างๆ เพื่อให้ครูนำมาวิเคราะห์การเรียนรู้ของตนเอง และเรียนรู้ร่วมกับเพื่อนครูและผู้มีทักษะ รวมทั้งการรายงานความก้าวหน้าและการรายงานรวมสรุปเกี่ยวกับการพัฒนาการสอนภาษาแบบธรรมชาติของครูตลอดการเข้าร่วมโปรแกรมฯ

กลุ่มชุมชนแห่งการเรียนรู้นวัตกรรมการสอนภาษาแบบธรรมชาติ หมายถึง ครูอนุบาล และผู้นิเทศก์ระดับอนุบาลของโรงเรียนสุทธารักษ์ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร และโรงเรียนสุทธารักษ์ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร ที่รวมตัวกันขึ้นเป็นเครือข่ายที่ช่วยเหลือกันในการศึกษาหาความรู้และด้านการจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับนวัตกรรมการสอนภาษาแบบธรรมชาติในโปรแกรมฯ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยเน้นการเรียนรู้ร่วมกันและการแลกเปลี่ยนแบบภายในกลุ่ม ตามบทบาทของผู้นิเทศก์ ครูต้นแบบ และครูที่รับนวัตกรรม โดยครูต้นแบบ คือ ครูที่เคยศึกษาและจัดการเรียนการสอนภาษาแบบธรรมชาติก่อนการเข้าร่วมโปรแกรมฯ และมีระดับพฤติกรรมการสอนที่สะท้อนหลักการสอนภาษาแบบธรรมชาติในระดับ 3 ขึ้นไปทุกรายการ ในระยะเริ่มการปฏิบัติงาน และคุณสมบัติที่จำเป็นของครูที่เข้าร่วมโปรแกรมฯ ทั้งครูต้นแบบและครูที่รับนวัตกรรม คือ ในระยะที่ 1 เตรียมการปฏิบัติงาน ครูต้องมีระดับพฤติกรรมการสอนที่สะท้อนหลักการสอนแบบเด็กเป็นศูนย์กลางในระดับ 3 ขึ้นไปทุกรายการ

เกณฑ์ประสิทธิภาพของโปรแกรมฯ หมายถึง สิ่งที่กำหนดสำหรับการประเมินโปรแกรมฯ ว่าโปรแกรมส่งเสริมการสอนภาษาแบบธรรมชาติสำหรับครูอนุบาลโดยใช้วิธีการไตร่ตรองสารนิทัศน์ถึงเป้าหมายตามที่ต้องการและมีความเหมาะสมสามารถนำไปใช้ได้ โดยตรวจสอบผลของการทดลองใช้โปรแกรมฯ พิจารณาตามเกณฑ์ประสิทธิภาพของโปรแกรมฯ ดังนี้ 1) หลังการใช้โปรแกรมฯ ครูทุกคนต้องมีระดับพฤติกรรมการสอนที่สะท้อนหลักการสอนภาษาแบบธรรมชาติของครูอนุบาลในระดับ 3 ขึ้นไปทุกรายการ 2) ครูทุกคนต้องมีระดับพฤติกรรมการสอนที่สะท้อนหลักการสอนภาษาแบบธรรมชาติของครูอนุบาลสูงขึ้นไปอย่างน้อยหนึ่งระดับใน 16 รายการจาก 20 รายการ เมื่อเปรียบเทียบผลการประเมินในระยะเริ่มปฏิบัติงานกับหลังการใช้โปรแกรมฯ 3) หลังการใช้โปรแกรมฯ ร้อยละ 80 ของครูและผู้บริหารต้องมีความพึงพอใจเกี่ยวกับการดำเนินการใช้โปรแกรมฯ ในระดับมาก

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นที่ 1. เตรียมการ ผู้วิจัยเตรียมการพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมการสอนภาษาแบบธรรมชาติสำหรับครูอนุบาลโดยใช้วิธีการไตร่ตรองสารนิทัศน์ โดยศึกษาข้อมูลพื้นฐานจากการประมวลความรู้ หลักการ แนวคิด ทฤษฎี จากเอกสารและวรรณคดีที่เกี่ยวข้องและพิจารณาถึงความเหมาะสมในการนำมาใช้กับโรงเรียนและครูอนุบาลที่เป็นกรณีศึกษา

ขั้นที่ 2. สร้างโปรแกรมฯ ผู้วิจัยดำเนินการร่างโปรแกรมส่งเสริมการสอนภาษาแบบธรรมชาติสำหรับครูอนุบาลโดยใช้วิธีการไตร่ตรองสารนิทัศน์ ซึ่งประกอบด้วยแนวคิด หลักการ ความมุ่งหมาย เนื้อหา กระบวนการเรียนรู้ การดำเนินการใช้โปรแกรมฯ และการประเมินผล ดำเนินการสร้างแผนการดำเนินการใช้โปรแกรมฯ สือประกอบโปรแกรมฯ และดำเนินการตรวจสอบโปรแกรมฯ ก่อนการทดลอง

ขั้นที่ 3. ทดลองใช้โปรแกรมฯ ผู้วิจัยดำเนินการเลือกกรณีศึกษา ดำเนินการสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย นำโปรแกรมฯ และแผนการดำเนินการใช้โปรแกรมฯ ไปดำเนินการทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูลโดยเครื่องมือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น นำข้อมูลที่เก็บรวบรวมจากระยะต่างๆของการทดลองมาวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูล

ขั้นที่ 4. ปรับปรุงโปรแกรมฯ ผู้วิจัยนำผลการทดลองใช้โปรแกรมฯ มาพิจารณาตามเกณฑ์ประสิทธิภาพของโปรแกรมฯ ถ้าไม่ผ่านเกณฑ์ พิจารณาปรับปรุงแก้ไขโดยดำเนินการในขั้นสร้างโปรแกรมฯ และขั้นทดลองใช้โปรแกรมฯ อีกครั้งหนึ่ง ถ้าผ่านเกณฑ์ ดำเนินการนำข้อมูลที่ได้รับระหว่างการทดลองมาปรับปรุงโปรแกรมฯ ให้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น และนำเสนอโปรแกรมส่งเสริมการสอนภาษาแบบธรรมชาติสำหรับครูอนุบาลโดยใช้วิธีการไตร่ตรองสารนิทัศน์ฉบับสมบูรณ์

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. โปรแกรมส่งเสริมการสอนภาษาแบบธรรมชาติสำหรับครูอนุบาลโดยใช้วิธีการไตร่ตรอง
 สาระนิทัศน์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น สามารถพัฒนาการสอนภาษาแบบธรรมชาติของครูอนุบาล และเนื่อง
 จากการส่งเสริมการสอนภาษาแบบธรรมชาติสำหรับครูอนุบาลในโปรแกรมฯ เน้นพฤติกรรมการสอนที่
 สอดคล้องตามหลักการและเงื่อนไขการเรียนรู้ภาษา จึงส่งผลให้ครูส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้
 ภาษาของเด็กวัยอนุบาลเป็นไปในทางที่เหมาะสม
2. โปรแกรมส่งเสริมการสอนภาษาแบบธรรมชาติสำหรับครูอนุบาลโดยใช้วิธีการไตร่ตรอง
 สาระนิทัศน์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นสามารถเป็นแนวทางในการพัฒนาครูอนุบาลให้เกิดความรู้ความเข้าใจ และ
 ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนภาษาแบบธรรมชาติในโรงเรียนทั่วไปได้ โดยการปรับปรุงให้
 สอดคล้องกับบริบทอื่นๆ ต่อไป
3. โปรแกรมส่งเสริมการสอนภาษาแบบธรรมชาติสำหรับครูอนุบาลโดยใช้วิธีการไตร่ตรอง
 สาระนิทัศน์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นสามารถเป็นแนวทางในการฝึกหัดครูในสถาบันฝึกหัดครูได้เป็นอย่างดี
4. โปรแกรมส่งเสริมการสอนภาษาแบบธรรมชาติสำหรับครูอนุบาลโดยใช้วิธีการไตร่ตรอง
 สาระนิทัศน์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นสามารถทำให้เกิดกลุ่มชุมชนแห่งการเรียนรู้และครูต้นแบบที่เป็นพลังสำคัญ
 ทำให้การจัดการศึกษาในระดับอนุบาลเกิดการเปลี่ยนแปลงและความเข้มแข็งของการพัฒนาที่ยั่งยืน
5. โปรแกรมส่งเสริมการสอนภาษาแบบธรรมชาติสำหรับครูอนุบาลโดยใช้วิธีการไตร่ตรอง
 สาระนิทัศน์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเน้นให้ครูเป็นผู้ทรงอิทธิพลสร้างองค์ความรู้และประเมินตนเอง ก่อให้เกิดการ
 พัฒนาการสอนของครูประจำการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ซึ่งสนับสนุนการแสดงร่องรอยหลักฐาน
 ของการพัฒนาครู สามารถสนองความต้องการในการประกันคุณภาพ สอดคล้องกับยุคของการปฏิรูป
 การพัฒนาวิชาชีพครูในปัจจุบัน

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย